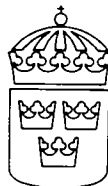

Regeringens proposition

1993/94:37

Vissa pensionsfrågor

Prop.
1993/94:37

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 7 oktober 1993

Carl Bildt

Bo Könberg
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till höjd folkpension till gift pensionär vars make har partiellt förtida uttag av ålderspension. Propositionen innehåller vidare förslag till lagreglering av folkpensionens storlek vid partiell förtidspension kombinerad med partiellt förtida uttag av ålderspension.

I propositionen föreslås vidare att särskilt pensionstillägg för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn vid förtida uttag av ålderspension beräknas försäkringsmässigt så att tillägget minskas endast i den mån det tas ut före den månad föräldern fyller 65 år.

Propositionen innehåller också förslag om att beräkningen av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring skall ske med bortseende från de importprisförändringar som följer av den svenska kronans depreciering under perioden den 19 november till den 18 december 1992.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring	4
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till folkpension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn	8
3	Pensionens storlek till gift pensionär	9
4	Särskilt pensionstillägg	10
4.1	Bakgrund och gällande bestämmelser	10
4.2	Förmånens storlek vid förtida uttag av ålderspension	11
4.3	Kostnader	12
5	Regler för beräkning av basbeloppet	12
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 oktober 1993		13

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 1993/94:37

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till folkpension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 6 §, 6 kap. 2 § och 7 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ samt punkten 5 av övergångsbestämmelserna till lagen (1992:1702) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

6 §²

Inom den allmänna försäkringen skall de beräkningar, som anges i denna lag, göras med anknytning till ett *basbelopp*. Vissa beräkningar skall dock göras enligt vad som anges i tredje stycket.

Basbeloppet fastställs av regeringen för varje år och utgör 29 700 kronor multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i oktober året före det som basbeloppet avser och prisläget i oktober 1989. Därvid skall bortses från de prisförändringar som följer av ändringar av den statliga fastighetsskatten, av indirekta skatter och av räntebidrag inom bostadsbidragssystemet, allt i den mån åtgärderna vidtagits för att finansiera den sänkning av den statliga inkomstskatten som genomfördes åren 1990 och 1991. Basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.

Basbeloppet fastställs av regeringen för varje år och utgör 29 700 kronor multiplicerat med det tal (jämförelsetal) som anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i oktober året före det som basbeloppet avser och prisläget i oktober 1989. Därvid skall bortses från de prisförändringar som följer av ändringar av den statliga fastighetsskatten, av indirekta skatter och av räntebidrag inom bostadsbidragssystemet, allt i den mån åtgärderna vidtagits för att finansiera den sänkning av den statliga inkomstskatten som genomfördes åren 1990 och 1991. Vidare skall bortses från de direkta effekter på prisläget som beror på deprecieringen av den svenska kronan under tiden den 19 november - den 18 december 1992. Basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.

Det enligt andra stycket fastställda beloppet skall minskas med två procent vid beräkning av

a) folkpension i form av ålderspension, förtidspension och efterlevandepension enligt 6-8 kap. samt änkepension, barnpension och barn-

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 1992:1744.

tillägg som uppbärs med stöd av övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i denna lag,

b) allmän tilläggspension i form av ålderspension, förtidspension och efterlevandepension enligt 12-14 kap. samt änkepension och barnpension som uppbärs med stöd av övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i denna lag.

I fråga om efterlevandepension som utgörs av barnpension skall någon minskning enligt tredje stycket inte göras när det gäller den beloppsgräns som anges i 8 kap. 3 § andra meningen.

6 kap.

2 §³

Ålderspension utgör, där ej annat följer av vad i andra stycket samt 3 och 4 §§ sägs, för år räknat 96 procent eller, för gift försäkrad vars make *åtnjuter* folkpension i form av ålderspension eller förtidspension *eller äger rätt till pension enligt 1 § första stycket*, 78,5 procent av basbeloppet. *Åtnjuter maken enligt 7 kap. 2 § tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förtidspension, utgår dock ålderspension med 82,9 procent, 87,25 procent respektive 91,6 procent av basbeloppet.*

Hel ålderspension utgör, om inte annat följer av vad i andra stycket samt 3 och 4 §§ sägs, för år räknat 96 procent av basbeloppet eller, för gift försäkrad vars make har hel folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller ålderspension och förtidspension, 78,5 procent av basbeloppet. Har maken tre fjärdedels eller halv folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller ålderspension och förtidspension utges hel ålderspension med 82,9 procent respektive 87,25 procent av basbeloppet. Har maken en fjärdedels ålders- eller förtidspension utges hel ålderspension med 91,6 procent av basbeloppet.

Har maken rätt till pension enligt 1 § första stycket utges hel ålderspension med 78,5 procent av basbeloppet.

Börjar ålderspension *utgå* tidigare än från och med månad, varunder den försäkrade fyller sextiofem år, skall pensionen minskas med fem tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar *utgå* återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år. Om pensionen börjar *utgå* senare

Börjar ålderspension *utges* tidigare än från och med månad, varunder den försäkrade fyller sextiofem år, skall pensionen minskas med fem tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar *utges* återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år. Om pensionen börjar *utges* senare

³ Senaste lydelse 1992:1702.

än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med sju tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar *utgå* förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid *må* hänsyn dock *ej* tagas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt sjuttio år, och *ej* heller till tid, då den försäkrade *åtnjutit* tilläggspension i form av ålderspension eller *icke* varit berättigad till folkpension.

än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med sju tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar *utges* förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid *skall* hänsyn dock *inte* tas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt sjuttio år, och *inte* heller till tid, då den försäkrade *uppburit* tilläggspension i form av ålderspension eller *inte* varit berättigad till folkpension.

7 kap.

4 §⁴

Hel förtidspension utgör, *där ej* annat följer av vad i andra stycket sägs, för år räknat 96 procent eller, för gift försäkrad vars make *åtnjuter* folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 6 kap. 1 § första stycket, 78,5 procent av basbeloppet. *Åtnjuter båda makarna förtidspension och är pensionen för endera eller båda sådan som i 2 § andra-fjärde styckena sägs, skall dock vid beräkning av pension hel förtidspension utgöra, om tre fjärdedels förtidspension utgår till andra maken, 82,9 procent, om halv förtidspension utgår till denne, 87,25 procent och, om en fjärdedels förtidspension utgår till maken, 91,6 procent av basbeloppet.*

Om förtidspension *utgår* för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 3 § upphört att utgå, skall förtidspensionen minskas med motsvarande tillämpning

Hel förtidspension utgör, *om inte* annat följer av vad i andra stycket sägs, för år räknat 96 procent *av basbeloppet* eller, för gift försäkrad vars make *har hel* folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller ålderspension *och förtidspension, 78,5 procent av basbeloppet. Har maken tre fjärdedels eller halv folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller ålderspension och förtidspension utges hel förtidspension med 82,9 procent respektive 87,25 procent av basbeloppet. Har maken en fjärdedels ålders- eller förtidspension utges hel förtidspension med 91,6 procent av basbeloppet. Har maken rätt till pension enligt 6 kap. 1 § första stycket utges hel förtidspension med 78,5 procent av basbeloppet.*

Om förtidspension *utges* för tid efter det att ålderspension med stöd av 6 kap. 3 § upphört att utgå, skall förtidspensionen minskas med motsvarande tillämpning

⁴ Senaste lydelse 1992:1702.

av bestämmelserna i 6 kap. 3 och 4 §§.

av bestämmelserna i 6 kap. 3 och 4 §§.

Prop. 1993/94:37

5.⁵ Äldre bestämmelser i 6 kap. 2 § och 7 kap. 4 § skall fortfarande gälla i fråga om pension som utges till gift försäkrad vars make uppbär två tredjedels pension.

5. Äldre bestämmelser i 6 kap. 2 § och 7 kap. 4 § skall fortfarande gälla i fråga om pension som utges till gift försäkrad vars make uppbär två tredjedels pension. *Uppbär maken härutöver en fjärdedels ålderspension skall hel ålderspension respektive hel förtidspension utges med 78,5 procent av basbeloppet.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994. De nya bestämmelserna i 1 kap. 6 § tillämpas första gången vid fastställande av basbeloppet för år 1994. Äldre bestämmelser tillämpas på pension som avser tid före ikraftträdandet.

⁵ Senaste lydelse 1992:1702.

Lag om ändring i lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till folkpension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till folkpension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §⁶

För sex tillgodoräknade vårdår är det särskilda pensionstillägget per kalenderår fem procent av basbeloppet enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. För varje vårdår som tillgodoräknas därutöver ökar tillägget med fem procent av basbeloppet.

För den som har börjat ta ut sin ålderspension tidigare eller senare än den månad under vilken han fyller 65 år minskas respektive ökas det särskilda pensionstillägget i motsvarande mån som pensionen skall minskas eller ökas vid förtida och uppskjutet uttag enligt 6 kap. nämnda lag.

För den som har börjat ta ut sin ålderspension tidigare eller senare än den månad under vilken han fyller 65 år minskas respektive ökas det särskilda pensionstillägget i motsvarande mån som pensionen skall minskas eller ökas vid förtida och uppskjutet uttag enligt 6 kap. nämnda lag. *Minskning skall dock endast göras i den mån det förtida uttaget av pensionen avser tid för vilken särskilt pensionstillägg utges.*

Särskilt pensionstillägg till ålderspension, som enligt bestämmelserna i 5 kap. lagen om allmän försäkring utges med viss andel av oavkortad sådan pension, utgör motsvarande andel av det särskilda pensionstillägg som beräknats enligt första och andra styckena.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om särskilt pensionstillägg för tid före ikraftträdandet.

⁶ Senaste lydelse 1992:1279.

3 Folkpensionens storlek för gift pensionär då maken uppbar pension

Prop. 1993/94:37

Regeringens förslag: Folkpension i form av ålders- eller förtidspension/sjukbidrag enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) till en gift försäkrad vars make uppbar folkpension i form av både partiell ålderspension och partiell förtidspension/sjukbidrag och vars pensioner sammanlagt uppgår till hel pension skall utgöra 78,5 procent av basbeloppet. Uppbar maken partiell ålderspension samtidigt med partiell förtidspension/sjukbidrag och dessa sammanlagt uppgår till en halv eller tre fjärdedels pension skall folkpensionen utgöra 87,25 respektive 82,9 procent av basbeloppet.

Uppbar maken en fjärdedels, halv eller tre fjärdedels ålderspension i form av förtida uttag skall pensionen – på samma sätt som nu gäller partiell förtidspension – utgöra 91,6, 87,25 respektive 82,9 procent av basbeloppet.

Skälen för regeringens förslag: Folkpensionens storlek för en gift pensionär är enligt gällande regler beroende av om maken har folkpension och om denne uppbar ålders- eller förtidspension. Enligt gällande regler i 6 kap. 2 § och 7 kap. 4 § AFL utgör folkpension för en gift försäkrad 78,5 procent av basbeloppet om maken har ålderspension eller hel förtidspension. Har maken däremot tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förtidspension är folkpensionen 82,9 procent, 87,25 procent respektive 91,6 procent av basbeloppet.

Fr.o.m. den 1 januari 1992 är det möjligt att samtidigt uppbära halv förtidspension och halv ålderspension i form av förtida uttag från folk- och tilläggspensioneringen (prop. 1990/91:141, bet. 1990/91:SfU16, rskr. 1990/91:303). Dessförinnan kunde förtidspension inte utges till den som uppbar ålderspension.

Fr.o.m. den 1 juni 1992 (prop. 1991/92:149, bet. 1991/92:SfU8, rskr. 1991/92:232) infördes möjligheten att göra förtida respektive uppskjutet uttag av en fjärdedels ålderspension och fr.o.m. den 1 juli 1993 (prop. 1992/93:31, bet. 1992/93:SfU9, rskr. 1992/93:157) även av tre fjärdedels ålderspension.

I och med att det numera finns möjlighet att kombinera förtidspension med förtida uttag av ålderspension samtidigt som antalet kombinationsmöjligheter har ökat föreligger det behov av enhetlighet vid bestämmande av folkpensionens storlek för gift pensionär då maken uppbar blandad pension. Vi anser att de procentsatser som nu gäller då maken uppbar partiell förtidspension även skall gälla i situationer med kombinerad pension.

Vi föreslår därför att folkpension i form av ålders- eller förtidspension till en gift försäkrad vars make uppbar folkpension i form av såväl par-

tiell ålderspension som partiell förtidspension och dessa pensioner sammanlagt uppgår till hel pension skall utgöra 78,5 procent av basbeloppet. Uppgår makens sammanlagda pensioner till en halv eller tre fjärdedels pension skall pensionen följaktligen utgöra 87,25 procent respektive 82,9 procent av basbeloppet.

Enligt vår mening är det även rimligt att reduktionen blir densamma när maken enbart uppbär förtida uttag av partiell ålderspension. Vi föreslår att en pensionär vars make uppbär enbart ålderspension i form av en fjärdedels, halv eller tre fjärdedels pension ges rätt till folkpension med 91,6 procent, 87,25 procent respektive 82,9 procent av basbeloppet.

Regeringens förslag föranleder ändringar i 6 kap. 2 § och 7 kap. 4 § AFL. Övergångsvis behövs en reglering av reduktionen för den vars make har två tredjedels förtidspension.

De ökade kostnader som följer av den föreslagna reduktionsregeln när maken har enbart partiell ålderspension beräknas uppgå till 1,5 miljoner kronor för budgetåret 1993/94. Kostnadskonsekvenser för budgetåret 1994/95 kommer att behandlas i årets budgetproposition.

4 Särskilt pensionstillägg till folkpension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn

4.1 Bakgrund och gällande bestämmelser

Särskilt pensionstillägg till folkpension för vård av sjukt eller handikappat barn (SPT) infördes den 1 januari 1991. Det är avsett att kompensera föräldrar som på grund av vård av ett sjukt eller handikappat barn under lång tid har gått miste om förvärvsinkomster och därmed fått låg eller ingen ATP (prop. 1989/90:117, bet. 1989/90:SfU20, rskr. 1989/90:347). Bestämmelser om SPT finns i lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till folkpension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn. Kompletteringar har gjorts i lagen den 1 juli 1992 (prop. 1991/92:106, bet. 1991/92:SfU8, rskr. 1991/92:232) och den 1 januari 1993 (prop. 1992/93:7, bet. 1992/93:SfU4, rskr. 1992/93:69).

För att erhålla särskilt pensionstillägg skall föräldern ha vårdat barnet under minst sex år. Pensionstillägget utges då med 5 % av basbeloppet per kalenderår. Överstiger vårdtiden sex år ökas beloppet med 5 % av basbeloppet per vårdår upp till en vårdtid av 15 år. Pensionstillägget kan således utgå med högst 50 % av basbeloppet per kalenderår. För att få rätt till vårdår krävs vidare att barnet under större delen av året skall ha fått hel förtidspension eller helt sjukbidrag jämte handikappersättning. I dessa fall rör det sig alltså om barn som är 16 år eller äldre. Enligt särskilda övergångsregler skall dock med vårdår likställas varje kalenderår fr.o.m. år 1964 t.o.m. år 1973, under vilket föräldern vårdat sjukt eller handikappat barn som inte uppnått 16 års ålder och som fått vårdbidrag i form av invaliditetsersättning. Motivet för dessa särskilda regler är att invaliditetsersättningen, till skillnad från vad som är fallet med

vårdbidrag, inte var ATP-grundande. Förälder får tillgodoräkna sig vårdår t.o.m. 64 års ålder eller, om föräldern är född före år 1928, t.o.m. 65 års ålder. För den som har börjat ta ut sin ålderspension tidigare eller senare än den månad under vilken han fyller 65 år, skall det särskilda pensionstillägget minskas eller ökas i motsvarande mån som pensionen minskas eller ökas vid förtida och uppskjutet uttag enligt 6 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL). Motsvarande bestämmelser finns i lagen (1969:205) om pensionstillskott.

Vid riksdagens behandling av regeringens budgetproposition för 1993/94 anförde socialförsäkringsutskottet (bet. 1992/93:SfU14) att regeringen hade anledning att se över reglerna om särskilt pensionstilllägg med avseende på reducering av detta vid förtida uttag av ålderspension. Utskottet delade den uppfattning som framförts i en motion i frågan att en reducering av det särskilda pensionstillägget på grund av förtida uttag av ålderspension för tid innan detta tillägg infördes ger ett otillfredsställande resultat. Riksdagen delade utskottets mening och gav regeringen detta till känna (rskr. 1992/93:286).

4.2 Förmånens storlek vid förtida uttag av ålderspension

Regeringens förslag: Minskning av särskilt pensionstilllägg skall endast göras i den mån föräldern tagit ut förmånen före den månad under vilken föräldern fyller 65 år.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 5 § andra stycket lagen om särskilt pensionstilllägg till folkpension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn minskas eller ökas det särskilda pensionstillägget på motsvarande sätt som folkpensionen vid förtida eller uppskjutet uttag av folkpension. När den nya tilläggsförmånen infördes år 1991 och när gynnsammare regler för att bli berättigad till SPT infördes den 1 juli 1992 fanns det emellertid ett antal försäkrade som hade gjort förtida uttag av sin ålderspension vid en tidigare tidpunkt utan att samtidigt i förtid ha kommit i åtnjutande av särskilt pensionstilllägg. Någon särskild regel infördes dock inte för att förhindra en livsvarig reducering av SPT när detta beviljats först efter det att det förtida uttaget av ålderspension skett.

Vi föreslår därför att lagstiftningen ändras så att reducering av SPT på grund av förtida uttag av ålderspension endast görs i den mån SPT ges ut för tid före den månad den försäkrade fyller 65 år.

Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 1994 och tillämpas på pensionstilllägg som avser tid efter ikraftträdandet.

I september år 1993 fanns det 930 ålderspensionärer som uppbar SPT. Den föreslagna förbättringen för pensionärer med förtida uttag av ålderspension som samtidigt uppbar SPT kommer att beröra ca 50 pensionärer.

Kostnaden för en något högre SPT till berörda pensionärer enligt regeringens förslag har beräknats till ca 90 000 kr/år. Den totala kostnaden för SPT budgetåret 1993/94 har enligt anslaget beräknats till 12 miljoner kronor.

5 Beräkning av basbeloppet

Regeringens förslag: Vid beräkning av basbeloppet för år 1994 skall bortses från de direkta effekter på konsumentprisindex som följer av höjda priser på importerade och importkonkurrerande varor till följd av den svenska kronans depreciering under tiden den 19 november – den 18 december 1992.

Skälen för regeringens förslag: Den 19 november 1992 övergav Sverige den fasta växelkursen. Därefter har den svenska kronan fått flyta. Den initiala depreciering av kronan som skedde gentemot ecu utgör en korrigering av ett för högt kostnadsläge i Sverige. För att inte det höga kostnadsläget ånyo skall uppstå bör vare sig löntagare eller personer som uppbar basbeloppsanknutna förmåner kompenseras för de prisseffekter som beror på deprecieringen av den svenska kronan. Något real-ekonomiskt utrymme för en sådan compensation föreligger inte.

Regeringen har givit Konjunkturinstitutet i uppdrag att beräkna hur konsumentprisindex (KPI) för oktober 1993 och oktober 1994, påverkas av den depreciering av kronan som skedde under tiden den 19 november – den 18 december 1992. Denna påverkan avser endast de direkta effekter på KPI som följer av höjda priser på importerade och importkonkurrerande varor. Konjunkturinstitutet skall redovisa sitt uppdrag före utgången av oktober 1993.

Regeringens förslag angående beräkningen av basbeloppet fr.o.m. år 1994 föranleder ändring i 1 kap. 6 § AFL.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 oktober 1993

Närvarande: Statsministern Bildt, ordförande och statsråden B. Westerberg, Friggebo, Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, af Ugglas, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Björck, Davidson, Könberg, Odell, Lundgren, Unckel, P. Westerberg, Ask

Föredragande: statsrådet Könberg

Regeringen beslutar proposition 1993/94:37 Vissa pensionsfrågor.

